

ARBETSLIVS- OCH JÄMSTÄLLDHETS- UTSKOTTETS BETÄNKANDE 1/2003 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen och 32 b § sjömanslagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 11 juni 2003 en proposition med förslag till lagar om ändring av 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen och 32 b § sjömanslagen (RP 22/2003 rd) till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Tarja Kröger, arbetsministeriet
- direktör Eeva-Riitta Pirhonen, undervisningsministeriet
- äldre regeringssekreterare Sirpa Kaittola, social- och hälsovårdsministeriet

- socialpolitisk sekreterare Mirja Janérus, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- sakkunnigläkare Riitta Työläjärvä, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf
- jurist Jaana Meklin, Akava rf
- vicehäradshövding Markus Äimälä, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund
- ombudsman Mirja-Maija Tossavainen, Servicearbetsgivarna
- juridisk ombudsman Risto Tuominen, Företagarna i Finland
- förhandlingschef Ulla-Riitta Parikka, Kommunala arbetsmarknadsverket.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att bestämmelserna om partiell vårdledighet ändras både i arbetsavtalslagen och i sjömanslagen. Det föreslås att en arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna skall ha rätt till partiell vårdledighet. De nu gällande lagarna kräver att arbetstagaren har varit anställd minst 12 månader under de senaste 24 månaderna.

Rätten till partiell vårdledighet utvidgas även såtillvida att en arbetstagare kan vara partiellt

vårdledig tills hans eller hennes barns andra läsår inom den grundläggande utbildningen är över. Enligt gällande lag får en arbetstagare ta ut partiell vårdledighet till utgången av det kalenderår då barnets första termin i grundskolan slutar.

Dessutom föreslår regeringen att den princip i anknytning till rätten att utnyttja partiell vårdledighet som går ut på att föräldrarna kan ta ut partiell vårdledighet under samma kalenderperiod men inte vara partiellt vårdlediga samtidigt för att sköta barnet preciseras på författningsnivå.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt sedan de har antagits och blivit stadfästa.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Av de orsaker som framgår av propositionen och med stöd av erhållen utredning finner utskottet propositionen behövlig och lämplig. Utskottet tillstyrker lagförslagen med följande ändringsförslag.

I programmet för statsminister Vanhanens regering utfäster sig regeringen att tillsammans med arbetsmarknadens organisationer skapa förutsättningar för arbetstidsarrangemang som tar större hänsyn till familjernas behov och barnens bästa. Möjligheterna till förkortad arbetstid för föräldrar till barn under 10 år genomförs stegvis. Den partiella vårdledigheten och vårdpenningen utvecklas för att bättre kunna erbjuda föräldrar i arbetslivet ett verkligt alternativ. Regeringen lovar att den utvidgning av den partiella vårdledigheten som har avtalats på trepartsbasis skall sättas i kraft i brådskande ordning. Familjeledigheterna utvecklas och fördelas jämnare mellan könen.

Den nu aktuella propositionen bygger på den inkomstpolitiska uppgörelse som arbetsmarknadens centralorganisationer ingick för 2003—2004. Förslaget att utvidga arbetstagares rätt till partiell vårdledighet avser att göra det enklare för småbarnsföräldrar att få arbetslivets och familjelivets krav att gå ihop. Eftersom elever i första och andra klass har en rätt kort skoldag tvingas de barn som efter skoldagen inte har någon som ser efter dem att vara utan vuxet sällskap långa tider. Ändringen av bestämmelserna om partiell vårdledighet ger föräldrar med små skolbarn större möjligheter att förkorta sin arbetstid så att det blir lättare att anpassa arbete och familjeliv till varandra under barnets två första skolår.

Arbete och familjeliv skall absolut kunna anpassas till varandra bättre, menar utskottet. Det är en välkommen och nödvändig reform att möj-

ligheterna att ta ut vårdledighet breddas, eftersom det ger familjerna en chans att komma på nya lösningar som passar dem. Om båda föräldrarna tar ut partiell vårdledighet kan de både ta hand om barnet och vara ute i arbetslivet genom deltidsarrangemang och därmed båda bära ansvaret för vården av barnet.

Enligt propositionen skall en arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna ha rätt till partiell vårdledighet. Som arbetsmarknaden ser ut i dag har unga mammor och pappor sällan långvariga fasta anställningar. Mestadels får de korta jobb för viss tid och däremellan är de arbetslösa längre eller kortare tider. Lagförslaget enligt vilket rätten till partiell vårdledighet uppstår på basis av en kortare arbetskarriär är enligt utskottet motiverat med hänsyn till att det blir lättare för dem som nyss kommit ut på arbetsmarknaden och jobbar i atypiska anställningar eller bytt arbetsplats att förena arbete med familj.

Sett ur ett jämställdhetsperspektiv är det viktigt, menar utskottet, att familjeplikterna mer än nu bärs av båda föräldrarna i och med att kostnaderna då också fördelas sig jämnare mellan föräldrarnas arbetsgivare. Informationen om lagändringen bör följaktligen särskilt fokusera på papporna och uppmuntra dem att ta ut partiell vårdledighet, understryker utskottet.

Under utskottsbehandlingen påpekades det att förslaget innebär att rätten till partiell vårdledighet för föräldrar till barn som omfattas av s.k. förlängd läroplikt upphör när barnet är ca 9 år. Man har räknat ut att om barnet får tillstånd att inleda skolgången ett år senare kan föräldrarna vara partiellt vårdlediga ett år längre då barnets andra läsår slutar när barnet är i 10 års ålder. Föräldrarnas rätt att ta ut partiell vårdledighet och stanna hemma för att sköta barnet beror i så-

dana situationer på vilkendera bestämmelsen som gäller för skoldebuten.

I 25 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning föreskrivs det att om ett handikapp eller en sjukdom hos barnet medför att de mål som ställts för den grundläggande utbildningen uppenbart inte kan nås under nio år, blir barnet läropliktigt ett år tidigare och läroplikten fortgår i 11 år. Det betyder att barnet då börjar i obligatorisk förskola i sexårsåldern och flyttar över till grundläggande utbildning i sjuårsåldern antingen till en specialklass eller en undervisningsgrupp som är mindre än grupperna normalt. Denna förlängda läroplikt omfattar årligen ca 1 000 barn, dvs. 1—2 % av den årskull som inleder sin skolgång. Barn med förlängd skolplikt behöver

särskild omvårdnad och därför är det enligt utskottets mening motiverat att också deras föräldrar kan vara partiellt vårdlediga tills barnet kommer upp i tioårsåldern. Utskottet föreslår därför att lagförslaget kompletteras med en bestämmelse om att partiell vårdledighet tillåts tills barnets tredje läsår är slut i det fall att barnet har förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

att lagförslagen godkänns med följande ändringar:

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i arbetsavtalslagen av den 26 januari 2001 (55/2001) 4 kap. 4 § 1 mom. som följer:

4 kap.

Familjeledighet

4 §

Partiell vårdledighet

En arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna kan få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller något annat barn som varaktigt bor i hans eller hennes hushåll till utgången av det andra läsåret för barnets grundläggande utbildning. *Om barnet*

omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning (628/1998), får partiell vårdledighet tas ut till utgången av barnets tredje läsår. Barnets båda föräldrar eller vårdnadshavare får hålla partiell vårdledighet under samma kalenderperiod men inte samtidigt. Arbetstagaren skall göra framställning om partiell vårdledighet senast två månader före ledighetens början.

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

2.

Lag

om ändring av 32 b § sjömanslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sjömanslagen av den 7 juni 1978 (423/1978) 32 b § 3 mom., sådant det lyder i lag 936/2002, som följer:

32 b §

Vårdledighet och partiell vårdledighet

En arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna kan få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller något annat barn som varaktigt bor i hans eller hennes hushåll till utgången av det andra läsåret för barnets grundläggande utbildning. *Om barnet omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 §*

2 mom. lagen om grundläggande utbildning (628/1998), kan partiell vårdledighet tas ut till utgången av barnets tredje läsåret. Barnets båda föräldrar eller vårdnadshavare får hålla partiell vårdledighet under samma kalenderperiod men inte samtidigt. Arbetstagaren skall göra framställning om partiell vårdledighet senast två månader före ledighetens början.

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 24 september 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jukka Gustafsson /sd
vordf. Anne Holmlund /saml
medl. Eva Biaudet /sv
Sari Essayah /kd
Heidi Hautala /gröna
Antti Kaikkonen /cent
Anneli Kiljunen /sd
Esa Lahtela /sd

Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Leena Rauhala /kd
Paula Risikko /saml
Jukka Roos /sd
Kimmo Tiilikainen /cent
Jaana Ylä-Mononen /cent
ers. Matti Kauppila /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.